

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

טלטול בהמה שמתה ביום טוב

(כ"ז ב') **משנה:** בהמה שמתה, לא יזינה ממקומה. ומעשה ושאלו את רבי טרפון עליה ועל החלה שנטמאת, ונכנס לבית המדרש ושאל, ואמרו לו: לא יזיזם ממקומם.

לימא תנן סתמא דלא כרבי שמעון, **דתניא:** רבי שמעון אומר: מחתכין את הדלועין לפני הבהמה, ואת הנבלה לפני הכלבים. רבי יהודה אומר: אם לא היתה נבלה מערב שבת, אסורה.

אפילו תימא רבי שמעון, מודה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו (ביום טוב) שאסורין (וכי שריא, במסוכנת בין השמשות, דדעתיה עלויה להאכילה לכלבים).

הניחא למר בר אמימר משמיה דרבא, דאמר: מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין, שפיר. אלא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא, דאמר: חלוק היה רבי שמעון אפילו בבעלי חיים (בריאיים) שמתו, שמותרים, מאי איכא למימר?

תרגומה זעירי (את המשנה) בבהמת קדשים (שאסורה בהנאה וטעונה קבורה, ואינה נפדית,¹ ואינה ראויה ביום טוב). דייקא נמי דקתני "עליה ועל החלה שנטמאת". מה חלה דקדישא, אף בהמה דקדישא.

אלא טעמא דקדישא, הא דחולין, שריא (לכלבים, ולא מתסרא משום מוקצה). הניחא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא, דאמר חלוק היה רבי שמעון אף בבעלי חיים שמתו שמותרין, שפיר (מתניתין רבי שמעון היא דלית ליה מוקצה). אלא למר בר אמימר משמיה דרבא, דאמר: מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין, מאי איכא למימר?

הכא במאי עסקינן? במסוכנת,² ודברי הכל.

שיטות הראשונים

הכא במאי עסקינן? במסוכנת ודברי הכל: רש"י פירש דאתי כרבי שמעון. אבל הרי"ף כתב, שבהמת חולין שהיתה מסוכנת מערב יום טוב, מותר לטלטלה, שדעתו עליה. וביאר הר"ן, שאף שפוסק הרי"ף ביום טוב כרבי יהודה דאית ליה מוקצה, במסוכנת אפילו רבי יהודה מודה דשריא.³ ובבריאה שמתה, לדברי הכל אסור. ופלוגתייהו בחולה מערב יום טוב ומתה ביום טוב. וכן נראה שפסקו רמב"ם ורא"ש. וכן פסק השו"ע.⁴

- או משום דבעיא העמדה והערכה, או משום שאין פודין קודשים להאכיל לכלבים. ואפילו למאן דאמר פודין, ביום טוב לא פרקי לה.
- לעולם רבי שמעון היא, ומתניתין במסוכנת, דשרי רבי שמעון בה, ואמר מחתכין את הדלועין כו'. הלכך, טעמא (דמתניתין) דקדשים, לא יזינה, הא דחולין, שריא. רש"י. לפירוש רש"י, לרבי יהודה, אף במסוכנת אסורה. ומה שכתוב בגמרא "ודברי הכל", שמא רש"י לא גרס תיבות אלו (ראה להלן בדברי הראשונים).
- וכתב הר"ן: ואפשר שהרב אלפסי ז"ל היה גורס כמו שכתוב במקצת נוסחאות בגמרא, הכא במאי עסקינן במסוכנת ודברי הכל, כלומר דבמסוכנת אפילו ר' יהודה מודה דשריא, ובבריאה אפילו ר' שמעון מודה דאסורה, כי פליגי בחולה מאתמול ומתה בשבת או ביום טוב. אבל זו הגרסא אינה בעיקר הנוסחאות.
- אור"ח תקיחו, השו"ע לשיטתו (אור"ח תצה"ד) שהחמיר במוקצה ביום טוב. ואמנם הרמ"א שם חלק על השו"ע, והקל במוקצה גם ביום טוב, ולכאורה גם כאן היה לו להקל. אמנם שם כתב הרמ"א שנולד אסור. וכתב בביה"ל (תקיחו, ד"ה אע"פ) שמלשון השו"ע משמע

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקיח)

ו. בהמה שמתה ביום טוב, אם היתה מסכנת מערב יום טוב הרי זה מחתכה לכלבים; ואם לא היתה מסכנת, אף על פי שהיתה חולה, הרי זה מקצה ולא יזינה ממקומה.

פסיקת דמים על בהמה ביום טוב

(כ"ז ב') **משנה:** אין נמנין על הבהמה לכתחלה ביום טוב, אבל נמנין עליה מערב יום טוב, ושוחטין ומחלקין ביניהם (שוחט הטבח בלא פיסוק דמים, ומחלקים אותה ביניהם, ולמחר יפסוק להם דמיה).

(ומברר) מאי אין נמנין?

אמר רב יהודה אמר שמואל: אין פוסקין דמים לכתחילה על הבהמה ביום טוב.

(שנינו במשנה: שוחט ומחלקים ביניהם) היכי עביד (שידעו למחר כמה היתה שווה)?

אמר רב: מביא (ביום טוב) שתי בהמות (שוות) ומעמידן זו אצל זו, ואומר זו כזו.

תניא נמי הכי: לא יאמר אדם לחברו הריני עמך (נמנה על בהמה זו) בסלע, הריני עמך בשתיים (כשמואל שאמר אין פוסקין לה דמים ביום טוב). אבל אומר לו הריני עמך למחצה ולשליש ולרביע.

שיטות הראשונים

אין פוסקין דמים לכתחילה על הבהמה ביום טוב: הרמב"ם פירש, כגון שיאמרו בהמה זו בעשרה זוזים, נקחנה לעשרה אנשים, זוז לכל אדם. **והרשב"א** פירש, לומר בהמה זו שוה כך וכך, ואני נוטל רביע ואני נוטל שליש.⁵

אין נמנין על הבהמה ביום טוב: הגמרא מבארת שאין פוסקים דמים, ומשמע שבלי פיסוק דמים, שפיר נמנים על הבהמה. וכן מבואר בתוספתא.⁶ וכן פסק רי"ד.⁷ אבל בירושלמי מובא על המשנה: "הא להוסיף, מוסיפין. היו חמישה, נעשין עשרה." וכן פסק הרשב"א להחמיר, שאין נמנין בני אדם על בהמה לכתחילה, לומר: 'נמנה חמישה על בהמה זו',

דלמאן דלית ליה מוקצה, שרי בחולה. והגר"ז כתב דמוקצה זה חמיר טפי דהו"ל מוקצה דנולד, דמעיקרא כשהיתה חיה לא היתה עומדת לכלבים ועכשיו עומדת לכלבים, ועל כן למאי דכתב רמ"א (תצה, ד) דבנולד נהגין לאסור, גם בזה אסור ואין להקל רק במסוכנת. וראה עוד במשנ"ב, שדן לגבי בהמה שנטרפה (תצ"ז, ס"ק נא), וכן חלבי בהמה שנשחטה ביום טוב (תצ"ד, ס"ק טו), אם נחשבים נולד. מקורות: ר"ן (יד ב ברי"ף, ד"ה הא). רא"ש (סי' ח). רמב"ם (הל' שביתת יום טוב ב, טז).

⁵ מקורות: רמב"ם (פירוש המשנה; הל' שביתת יום טוב ד, יט). רשב"א (עבוה"ק, ב, ד, עמ' קמא).

⁶ תוספתא (ביצה, ג, ד): כיצד אין נמנין על הבהמה ביום טוב? לא יאמר לו הריני עמך בסלע הריני עמך בשתיים... הרי שהסבירה שאין נמנין היינו פסיקת דמים (הובאה בב"ה"ל, ד"ה בפסוק).

⁷ "אלא אומר לו, הריני עמך למחצה וכו' כלומר, שמתחברין ומחלקין ביניהן בלי פיסוק דמים." רי"ד.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שזה כמעשה חול. אבל נמנו עליה חמישה מערב יום טוב, יכולים להוסיף למחר ולמנות עמהן עוד חמישה אחרים.⁸
והשו"ע סתם.⁹

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תק)

א. אין קונים בשר בפסוק דמים לומר לטבח: תן לי בסלע או בשתיים, וכן לא יאמר לו: הריני שתף עמך בסלע, אלא מחלק להם שלישיות או רביעיות כפי החלקים שדרך לחלק בעיר בלא פסוק דמים, ומביא שתי בהמות ויאמר: זו כזו, ולמחר שמין הנשארת וכפי ששונה כך יפרע לו. **הגה:** ויש אומרים דדוקא ישראל לגבי ישראל שרי כהאי גונא, אבל ישראל עם גוי אכלו בכהאי גונא אסור (הגהות אשרי פרק אין צדין).

⁸. והיינו, דלפי הירושלמי, אין נמנין אפילו בלא פסיקת דמים, ומתייחס לאנשים.

⁹. או"ח תקא, ונראה מסתימת השו"ע, שרק בפסוק דמים אסור, כש"ס דילן ותוספתא. אמנם בביה"ל (ד"ה בפסוק) הביא שהרשב"א החמיר בזה, על פי הירושלמי, ושגם מש"ס דילן, שבת קמ"ח ב', לפי הגירסא בספרים שלנו, מוכח לכאורה כן (כירושלמי). והפנה לתוספות (בד"ה והא אן תנן). ולדברי הפרי חדש, שכתב דאף דלעיקר לא קיימא לן כסברת הרשב"א בזה, מכל מקום המחמיר תבוא עליו ברכה. מקורות: רשב"א (חי' כ"ז ב', ד"ה ירושלמי; עבוה"ק, בד, עמ' קמג). רי"ד (פסקיו, סוד"ה מתני' אין נמנין). וראה ריא"ז (פ"ג, הלכה ה, סעי' א).